

Doma in po svetu

— PREGLED NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV —

Novinar Charles Glass, ugrabljen v Bejrutu junija letos, na svobodi — Okoliščine pobega od ugrabiteljev še niso znane

BEJRUT, Libanon — Danes zjutraj se je v nekem obalnem hotelu v zahodnem delu Bejruta pojavil 37-letni ameriški novinar Charles Glass, ki so ga bili ravno v tem delu mesta junija letos ugrabili muslimanski skrajneži. Povedal je, da se mu je uspelo pobegniti od ugrabiteljev. Kmalu so prišli sirjski vojaki, ki so ga odpeljali. Televizijska družba ABC, pri kateri je bil Glass nekaj let zaposlen, meni, da so Glassa ugrabitelji morda izpustili. V hotelu je z njim govoril uslužbenec ABC.

Identiteta ugrabiteljev še ni znana, vendar je do ugrabitve prišlo v kraju, kjer prevladujejo pripadniki muslimanskega gibanja Hezbollah, ti so pa šiiti in tesno povezani z Iranom. Splošno mnenje opazovalcev libanonskih razmer je, da ima Hezbollah v svojih rokah tudi veliko večino ostalih v Bejrutu ugrabljenih Amerikancev in drugih tujcev. Glass, ki živi z družino v Londonu, je bil v Libanonu, ker je zbiral podatke za knjigo, ki jo namerava napisati o Srednjem vzhodu.

154 žrtev letalske nesreče v Detroitu — Le 4-letna deklica preživela padec Northwest Airlines letala — Vzrok nesreče še ni znan

DETROIT, Mich. — Preteklo sredo zvečer je prišlo do ene najhujših nesreč v zgodovini ameriškega civilnega letalstva, ko je pri vzletanju z detroitskega letališča strmoglavilo letalo Northwest Airlines, na katerem je bilo 153 potnikov in članov posadke. Od vseh na letalu je nesrečo preživela le 4-letna Cecilia Cichan, ki pa je v nesreči izgubila oba starša in starejšega brata, sama pa se nahaja v kritičnem stanju. Letalo je bilo namenjeno v Phoenix, Arizona.

Očividci nesreče dajejo izjave, ki se ne skladajo. Nekateri pravijo, da so opazili požar oz. plamena na letalu še v trenutkih, ko je bilo letalo v zraku, drugi pa povedo, da tega niso videli. Letalo se je za nekaj trenutkov čudno premikavalo, potem pa tresčilo v visok drog, nato odtrgalo streho nekega poslopja, končno pa tresčilo v most. Nastala je velika eksplozija in požar. Očividci vedo, da so mnogi potniki padca letala sicer preživeli, a so jih kmalu ubila plamena in silna vročina. Požar je tudi preprečil, da bi mogli ponesrečencem kaj pomagati.

Na kraju nesreče so sedaj številni strokovnjaki zveznega urada, ki preiskuje take nesreče. Že so našli in poslali v Washington obe črni skrinjici, na katerih so zabeleženi podatki o poletu letala in delovanju motorjev in drugih naprav prav do trenutka nesreče. Na eni od skrinjic je tudi magnetofonski trak vseh pogovorov članov posadke v pilotski kabini. Kontrolorji poletov na detroit-skem letališču pravijo, da pilot pred nesrečo ni nič rekel, da je letalo v težavah.

Preiskovalci so izključili možnost, da bi na letalu eksplodirala bomba. Kot kaže, se zanimajo predvsem za možnost okvare na eni od letalovih motorjev. Motorji na letalu so tipa JT8D, ti motorji pa so že imeli nevarne okvare in jih skrbno nadzorujejo. Letalska družba Northwest tudi ima precejšnje težave s svojimi delavci, predvsem mehaniki. Baje je že prišlo do nekaj primerov sabotaže, kar pa zaenkrat tudi ne pride v poštev glede nesreče preteklo nedeljo. Preiskava o nesreči bo po vsej verjetnosti trajala več kot leto dni, v dveh mesecih ali prej pa bodo objavili tekst pogovorov v pilotski kabini.

V Perzijskem zalivu je sedaj helikopterska nosilka Guadalcanal — Iračani zadnje dni napadajo objekte iranske naftne industrije

MANAMA, Bahrejn — V vodah osrednjega dela Perzijskega zaliva se sedaj nahaja helikopterska nosilka Guadalcanal. Helikopterji na njej — ladja je dolga več kot 600 čevljev — so opremljeni za iskanje min. Ker nameravajo ZDA nadaljevati s politiko spremljanja kuvejskih tankerjev, bodo helikopterji sodelovali v odstranjevanju min, ki so jih po vsej verjetnosti polagali Iranci. V zadnjih dneh pa trdijo Iranci, da so pripravljeno sodelovati v odstranjevanju min in včeraj je teheranski radio poročal, da so iranske mornariške enote odstranile nekaj min, ki so jih našle v vodah zaliva Oman vzhodno od otočja Hormuz.

Iraška bojna letala nadaljujejo z napadi na objekte, pomembne za iransko naftno industrijo. S temi napadi so Iračani prekinili 3-tedensko premirje po izglasovanju v Varnostnem svetu Združenih narodov resolucije, ki je pozvala Iran in Irak k premirju. Iranci so resolucijo zavrnil. Včeraj je pa iranski veleposlanik pri ZN povabil generalnega sekretarja te organizacije Javiero Perez de Cuellarja, naj vendar obišče Iran. Perez de Cuellar je odgovoril, da je za tak obisk sicer pripravljen, a le pod pogojem, da bi prispeval k rešitvi iransko-iraške vojne.

— Kratke vesti —

Colombo, Šri La. — Vesti danes zjutraj poročajo o eksploziji bombe v poslopiju šrilanškega parlamenta. Po teh prvih vesteh, naj bi bilo ranjenih nekaj članov parlamenta, med njimi tudi predsednik vlade.

Washington, D.C. — Reaganova vlada bo zopet skušala prodati večjo količino sodobnega orožja Saudovi Arabiji. Gre med drugim za 1600 raket zrak-zemlja, do 14 bojnih letal, novejšo opremo za tanke itd. Saudci bi plačali več kot milijardo dolarjev. Ker pa mora zvezni kongres s takšno prodajo soglašati, Izrael pa bo gotovo prodaji nasprotoval, ni gotovo, da bodo Saudci omenjeno orožje res dobili.

Zah. Berlin — Včeraj je umrl 93 let stari Rudolf Hess, zadnji še živeči ožji sodelavec Adolfa Hitlerja. Hess je bil v zaporu polnih 46 let, od njegovega poleta na Anglijo 1. 1941. Zadnjih 20 let je bil edini jetnik v zaporu Spandau, ki so ga stražili izmenoma vse štiri zavezniške sile iz 2. svetovne vojne: ZDA, ZSSR, Francija in Anglija. Sovjeti so vztrajali, da Hess ne sme biti izpuščen. Sedaj bodo izpraznjeni zapor porušili.

Seoul, J. Ko. — V mnogih industrijskih mestih štrajkajo delavci. V Ulsanu, kjer ima Hyundai avtomobilska družba svoje tovarne, je prišlo do spopadov med delavci in policisti. Južnokorejski delavci imajo zelo nizke plače v primerjavi z delavci v drugih deželah.

London, V. Br. — Policisti so aretirali člana PLO in našli večjo količino eksploziva in orožja. Kot kaže, so teroristi pripravljali val napadov v več evropskih državah.

Pariz, Fra. — V Franciji so v zraku našli radioaktivne snovi, ki izvirajo iz sovjetskega podzemeljskega jedrskega poskusa na otoku Novaja Zemlja. ZDA trdijo, da so s tem Sovjeti kršili sporazum o jedrskih poskusih iz l. 1963. Sovjetski predstavniki priznavajo, da je po pomoti prišla v atmosfero manjša količina radioaktivnih snovi, da pa le-te ne predstavljajo nobeno nevarnost.

Iz Clevelanda in okolice

Počitnice za A.D. —

Ameriška Domovina bo šla na počitnice letos ob koncu tega meseca in v prvih dneh septembra. Redno bo A.D. izhajala vključno do 28. avgusta, potem ne bodo izšle številke za 1., 4. in 8. septembra. Po počitnicah bo A.D. zopet izšla v petek, 11. septembra. Urednik se bo v omenjenem času mudil v Evropi. Dopisniki in tisti, ki nameravajo poročati o prihajajočih društvenih prireditvah, naj zgoraj navedene datume upoštevajo pri pošiljanju svojih dopisov.

»Povratek domov« dan —

To nedeljo popoldne in zvečer bo pri Slovenskem domu na Holmes Ave. letni »Povratek domov« dan. Vstopnine ni, igrali bodo številni polka in drugi ansambli. Ob 1. pop. bo parada.

Zanimiv članek —

Današnji Cleveland Plain Dealer, v delu, kjer poroča o gospodarskih zadevah, prinaša članek, v katerem obširno citira 43-letnega Jerryja Bohinca ml., predsednika Northeast Consumer Technology Stores Inc. Prvo trgovino je odprl njegov oče, sedaj pa ima podjetje, ki je še slovenska last, 12 trgovin v severnem Ohio.

Prodaja peciva —

Članice Oltarnega društva pri Mariji Vnebovzeti bodo imele prodajo peciva v soboto in nedeljo, 22. in 23. avgusta. Prodaja se bo začela v soboto ob 11. uri dop., v nedeljo pa po vsaki sv. maši. Gospodinje so lepo naprošene, da prispevajo domače pecivo.

Novi grobovi

Anton (Tony) Boldin

V soboto, 15. avgusta, je v Huron Rd. bolnišnici po dolgi bolezni umrl 83 let stari Anton (Tony) Boldin, rojen v Clevelandu, živeč 53 let na Fullerwood Ave. v Euclidu, vdovec po pok. ženi Mary, roj. Stich, oče Roberta (Ky.) in Betty Churney, 6-krat stari oče, 5-krat prastari oče, brat Ann Muhic, Mary Wright, Ludwiga (Rudy) ter že pok. Josepha in Franka, zaposlen 50 let pri Apex/Kelvinator, do svoje upokojitve l. 1973, član KSKJ št. 169, Katoliških borštnarjev št. 1614 in Kluba slov. upokojencev na Holmes Ave. Pogreb bo iz Želetovega zavoda na E. 152 St. jutri, v sredo, v cerkev sv. Viljema dop. ob 9.30 in od tam na pokopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo danes, v torek, pop. od 2. do 4. in zv. od 7. do 9.

Frank Kapel

V soboto, 15. avgusta, je domu svoje hčerke v Bay Villageu po dolgi bolezni umrl

(dalje na str. 8)

St. Clairski upokojenci —

Avtobus, ki bo peljal člane jutri, 19. avg., na piknik Federacije slov. upokojenskih klubov, bo čakal pri SND na St. Clair Ave. ob 11.30 dop. Avtobus namerava odpeljati ob 12. uri. Tisti, ki so rezervirali sedeže, so naprošeni, da so točni in da ne bo zamude!

Seja Kluba upokojencev na St. Clair bo pa ta četrtek, 20. avg., ob 1.30 pop. in sicer v navadnih prostorih v prizidku SND na St. Clair Ave.

Balinarske tekme —

Člani Balinarskega krožka Slovenske pristave bodo imeli medsebojno tekmovanje to soboto in nedeljo, 22. in 23. avg., seveda na SP. Člani, ki želijo tekmovati, naj pridejo na Pristavo to soboto in sicer ob 3h popoldne.

Sijajen uspeh —

Kresovi poletni prireditvi na Slovenski pristavi preteklo soboto se je udeležilo več kot 2000 ljudi. Dušan Maršičev Veseli Slovenci orkester je igral do 2.30 po polnoči, ker gostje niso in niso hoteli domov. (Sliki na str. 3)

Piknik dobro uspel —

Preteklo nedeljo popoldne in zvečer se je več sto članov in članic ADZ zbralo na letnem Družinskem dnevu pikniku na ADZ letovišču v Leroyju. Vroče in soparno vreme ter številne druge prireditve isti dan so malce omejili obisk, vendar je piknik kljub temu zelo lepo uspel.

Vinska trgatev na S.P. —

Slovenska pristava sporoča, da bo priredila vinsko trgatev v nedeljo, 13. septembra, popoldan. Na voljo bodo dobra okrepčila. Za ples in zabavo bo igral Alpski sekstet.

Sprememba v konzulatu —

Slišali smo, da bo prihodnje leto premeščen na drugo mesto tukajšnji jugoslovanski konzul Ivo Vajgl. Njegov naslednik bo menda Matjaž Jančar, bivši predsednik Slovenske izseljenke matice. Prihodnji teden bo prišel v Cleveland na obisk Živorad Kovačević, ki je novi jugoslovanski veleposlanik v ZDA. Obisk je povezan s tečajem slovenskih poslovnih ljudi pri univerzi Cleveland State, ki se zaključuje.

Festival na Waterloo Rd. —

Od srede do nedelje bo na Waterloo Rd. festival, ki ga sponzorirajo tamkajšnji trgovci. Vabljeni ste.

VREME

Pretežno sončno danes z najvišjo temperaturo okoli 84° F. Spremenljivo oblačno jutri z možnostjo dežja. Najvišja temperatura okoli 81° F. V četrtek sončno z najvišjo temperaturo okoli 80° F.

Slovenski sv. Ciril je že hladen...

NEW YORK, N.Y. - Spet sem se vsedel k pisalni mizi, kar je v času pasjih dnevo nekakšna muka. In, če pišeš v takšnih dnevih kroniko slovenskega sv. Cirila na Osmi, je takšno delo hkrati tudi majhno žrtvo vanje za skupnost, ki jo ta cerkva predstavlja na Njujorškem. Muka ni samo zaradi pasjosti v našem ozračju, ampak, da hočeš vprav zaradi poznejšega rodu in naše zgodovine pisati o življenju, ki včasih ob površnem gledanju smatraš, da ga sploh ni.

Vendar, ko sem se danes, na tretji dan po drugi avgustovski nedelji spravljal k takšnemu početju, je v moji knjižnici hladno. Hladno je brez tehničnega ohlajevanja, ker je hladnejša naše ozračje nad njujorškim mestom. V očetnjavi je bil moj vremenoslovec vrh Grintovca v Kamniških planinah. Tu, v tem ameriškem mestu nimam ničesar takšnega, da bi mi vreme napovedalo, še radio oz. televizijski vremenski vse dnež se mi prevečkrat moti.

Vendar po tolikih letih na tem koščku ameriškega, sem skorajda gotov o nečem, o čemer sem bil gotov na Slovenskem. In to je: če v tednu po Veliki maši dobimo dober deževni dan, pasjosti lahko rečemo: good by! Kajti že se bližamo septembrskim dnevom, ki so bili v Ljubljani deževni in hladni, ko smo študentje na trgu pred mestnim domom prodajali knjige in včasih celo ljubezenske niti vezali. Na Njujorškem pa je tako, da se ob tem času začno lepi sončni dnevi brez te pasjosti, ki vdarja tudi v mojo kroniko slovenskega sv. Cirila na Osmi.

Vendar vanjo moram tudi postaviti, da je naš sv. Ciril že kar tri tedne lep hlad, čeprav je izven njegovih sten še polno pasje vročine. Seveda v njegovi zdaj hladni cerkvi gre tudi ob taki lepi spremembi teče naše skupnostno versko življenje po starem. To se pravi, kakor smo se ga navadili v poprejšnjih letih pasjosti. In če pomislim, da se naši ljudje večinoma vozijo v svojih ohlajenih avtomobilih, jim to njihovo prijetnost zdajšnji sv. Ciril ne bi prav nič okrnjal.

V prijetni hladnosti zdaj lahko prisostvujemo slovenskemu obnavljanju Gospodove zadnje večerje. Poslušajmo lahko čedno slovensko govornico župnika, očeta Roberta in trenutno še frančiškanskega brata iz Ljubljane, Davida. Pa še nekaj! Kot da nas Bog ima zares rad, je v teh pasjih dnevih spet med nami Klemen Nanut, ki nam je tihe nedeljske maše spremenil s svojo glasbeno večerjo v maše lepega petja, posebno ob obhajilu s krasno solo njegove sestre, dr. Dominike. In zares, tako nam tudi v tednih pasjosti lepo teče življenje naprej ob še živem slovenskem sv. Cirilu na Osmi, ko se nam vrste naših srenjčanov redčijo, zdaj tu zdaj tam, deloma zaradi onemoglosti in boleznih, včasih pa zaradi še krutejšega posega med nas — zaradi smrti.

Tako je naš slovenski sv. Ciril na Osmi spet doživel »lepo« pogrebno mašo. Tri dni popreje je namreč umrla naša faranka Tončka Krek. K našemu sv. Cirilu je prišla iz Jarš pri Domžalah, zdaj vse velika občina Domžale. Prišla je v tistih zgodnjih letih po prvi svetovni vojni, ko so z Domžalskega slamnkarji in slamnkarice drli sem, na Njujorško.

Večina se je naseljevala prav okoli cerkvice sv. Cirila, ki je nekako šest let ali štiri poprej postala slovenska fara v velikem New Yorku. Vendar takrat sta bili srenja in fara dokaj strnjeni prav v ulicah in cestah ob njem. Nekaj jih je bilo na brooklynski plati v Williamsburgu, veliko manj pa v Ridgewoodu, ki je komaj nekaj let pozneje postal največje slovensko naselje na Njujorškem. In zdaj smo se že tu v zadnjih desetih letih zredčili, da smo kar redke bele vrane.

A Tončka, čeprav je bila s hčerko Dolores že štiri leta v sosednjem Middle Villageu, je hotela še zadnje trenutke biti med nami. V Ridgewoodu je v bolnici umrla, v Ridgewoodu je legla v mrliško žalo, iz katere smo jo peljali k slovenskemu sv. Cirilu, ki ga je zmerom imela rada in mu je bila zvesta vse od prihoda iz Slovenskega na Njujorško.

V letih, dokler se ni poročila, je nastopala kot dobra igralka na odru v njegovi dvorani. Takratni naši »nešolani« so na Osmi veliko igrali, tako v dramah kot komedijah. In tako so svoj jezik ohranili, da skoraj vsi njihovi otroci slovensko govore. Tako tudi Tončkina hčerka Dolores, čeprav ni šla v nobeno šolo za slovenski jezik.

Tončka je stanovala pri svoji znanki iz Rodice Pepi Kukovic in tako sem veliko slišal o odrski Tončkini umetnosti. Učila se je vloge tako temeljito doma, da jih je znala na pamet tudi njena »gospodarica« Pepa, ki je zdaj stara 96 let in zadnjih 12 let stanuje v domu za ostarele. Pepo smo zadnjič skupaj obiskali ob Veliki noči: Tončka, Dolores in jaz. Da ste videli to veselo in srečno srečanje! Pa, da ste slišali njun pogovor. Največ je tekel o Osmi: ali še več... ali še več tisto. O, pa več, kako si se vloge učila... Lepo je bilo takrat na Osmi... Premajhna je bila in smo šli igrati v češko Sokolovno v Astorio in polna dvorana, petsto do sedemsto nas je prišlo skupaj. Oh, pa pikniki tu kar v Glendaleu, peš smo šli tja iz Ridgewooda... In še in še.

Komaj dva meseca po tem srečanju z Žnidarjevo Pepo je Tončka par dni pred godovnim dnevom sv. Antona Padovanskega postala 86 let stara. Deset let mlajša od njene prijateljice in dobrotnice Pepe. Na ta dan se ni več počutila, kot bi bilo treba. Močno je objemala kip sv. Antona, ki sem ji ga prinesel, ko je pred letom

izrazila željo, da bi ga rada imela.

S Tončko in Pepo me vežejo lepi spomini, ko sem z njima in Pepinim sinom Jožetom ter ženko v prvih mojih pasjih dnevih spoznaval plaže Long Islanda in vse njujorško okolje ter preteklost slovenskega sv. Cirila, ki je imel lepe dni, ko so bili naši Slovenci tesneje povezani tako pri delu kot zabavi. Bili so brez avtomobilov pa so se obiskovali in so radi šli k Sv. Cirilu na Osmi.

Tako je tudi Tončka od nje hotela iti v grob moža Franke, katerega je izgubila na četrtri rojstni dan svoje hčerke Dolores, ki je svoji materi prave ljubezni zatisnila oči. Tončka je bila tudi zvesta sv. Cirilu in lepo je bilo slišati žalostinke njenega prijatelja, organista Jerryja Koprivška. Kar precej nas je bilo, ki smo šli s Tončko prav do njenega groba na pokopališče sv. Trojice, koder leži toliko njujorških Slovencev. Z njimi vred pa tudi leži bogata in vesela preteklost slovenskega sv. Cirila na Osmi, ko kliče nam: dajte mi vi, že živi — bogato in veselo bodočnost...

Tone Osovnik

Mimogrede iz Milwaukeeja

(Nadaljevanje s str. 2)

dobiš naše originalne noše, naše originalne ročne izdelke samo še v ljubljanskem muzeju. Veliko od nas se spominjamo naših krasnih pručk, zibelk, stolov, miz, med njimi že pozabljeno »metrhu«, kjer se mesi in gnete domači kruh.

Kdo se ne spominja naših kolovratov in naše kmečki peči, v katerem se peče kruh, in kjer se mladi in stari grejejo na njej ali ob njej? Kateri štajerski rojak, posebno s Slovenskih goric, se ne bi razveselil slišati klopotanje klopotcev, posebno naših, ki imajo štiri krake. Sosednji avstrijski klopotci imajo po šest ali celo osem krakov.

Ako bi morale vse dežele sveta pokazati eno samo stvar, najbolj značilno zanje, potem Slovenci ne bi imeli kaj dosti izbirati pred drugimi narodi kot to, da bi se postavili s kozolcem, tem nepogrešljivim spremljevalcem slovenskega kmeta, s to nepogrešljivo značilnostjo slovenske pokrajine.

Lahko bi pokazali od navednega belokranjskega prakozolca - stoga, do zelo razširjenega, stegnjenega kozolca, od kozolca na kozla do mogočnega kralja med kozolci - toplarja, katerega domovina je na Dolenjskem, med Krko in Savo. Še nekaj, pred desetletji, smo lahko videli in občudovali

Zgoraj: Rev. Janez Kumše, župnik pri Mariji Vnebovzeti v Collinwoodu, med darovanjem sv. maše preteklo soboto popoldne na Slovenski pristavi ob pričetku Kresovega poletnega programa.

Spodaj: Nujno za vsako organizacijo je to, da se vedno pomljuje. Tako je tudi pri Kresu. Na našem posnetku vidite dva mlada Kresovca, ki sta preteklo soboto zvečer prvič nastopila. Na levi je 5 let stari Peterček Domanko, na desni pa prav tako 5 let stara Kristina Mejač.

(Oba posnetka: Tony Stepec)

te kozolce, lesene palače, v raznih vaseh ob cesti. Marsikateri kozolec je bil umetniško izrezljan in s tem mogočen, ki je dal vedeti, da je last močnega kmeta in tudi, da ga je delala izkušena tesarjeva roka. Danes, na žalost, so kozolci v razpadu in počasi padajo v pozabljenje. Žalostna resnica. Škoda!

Slovani močni v neslogi?

Če bi bili slovanski narodi, skratka Slovani, složni, bi vladali svetu. Na žalost pa nismo složni. Zato je že v začetku 7. stoletja bizantinski modrijan Psevdo-Mavrikij povedal in označil Slované takole: Slova-

ni žive brez oblasti in v medsebojnem sovraštvu, so nesložni glede pogodb, ker vladajo pri njih različna mnenja, ali ne pridejo do soglasja, ali če pridejo, drugi kmalu pogazijo njihov sklep, ker si vsi nasprotujejo pri mnenju in nihče ni voljan drugemu popustiti. In tako je še danes!

A.G.

Za dobro voljo

»Človek božji, kako da ne prestando govoriš naglas in sam s seboj?«

»Prvič zato, ker se rad pogovarjam s pametnim človekom, drugič pa zato, ker rad slišim govoriti pametne ljudi.«

—o—

Anatomija.

Profesor: »Vidite, ta mož ima eno nogo krajšo od druge in šepa. Kaj bi vi Savnik v tem primeru naredili?«

»Mislim, da bi tudi šepal.«

Grdina Pogrebni Zavod

17010 Lake Shore Blvd. 531-6300
1053 E. 62. cesta 431-2088

— V družinski lasti že 82 let. —

Odrpito pismo - ampak komu?

- Zakaj slovenska mladina noče imeti v jugoslovanski mladinski organizaciji slovenskega predsednika?
- Zakaj hočejo srbski mladinci ukiniti slovenski narod?
- Zakaj je javni tožilec v enem mesecu prepovedal dva časnika?
- Zakaj lahko Anglež kupi za isti denar petkrat več kruha kot jugoslovanski državljan?
- Zakaj ni niti v slovenskem, niti v jugoslovanskem vodstvu niti najmanjše usklajenosti in zakaj ni jasno, kakšne pristojnosti ima kdo?
- Zakaj je dejanska, ne uradna, inflacija, trenutno okoli 150 odstotkov?
- Zakaj Mikuličeva vlada ne odstopi, kljub očitni nesposobnosti?
- Zakaj?

Zakaj ne umrje tudi žlica?
Zakaj drevo cvete,
zakaj miličnika sred' ceste
ne zapiše policaj?
Kaj vem, zakaj to, tako je,
vendar živeti lepo je,
kaj vem zakaj...

... takole je pred več desetletji, v prijetni pesmici pisal France Milčinski-Ježek, ki je na vprašanje »kaj da je delal med vojno?« odgovoril: »Tresel sem se!«

V pesmici, katere del smo vzorčno navedli, se ukvarja z neizčrpnim otroškim spraševanjem. Kakor otrok postavlja starejšim smešna, pa tudi težka vprašanja, na katera bi človek včasih najraje ne odgovarjal, tako postavljamo v tem odrpitem pismu tudi mi vprašanja, ki na prvi pogled sodijo v zvrst otroškega spraševanja. Četudi se ta vprašanja nanašajo na osebe, dogodke in življenje čisto odraslih ljudi, pa naj kdo to še tako težko verjame. Če so vprašanja otroška, nikakor ne pomeni, da so jih pisali otroci. In kaj potem še lahko pomeni? Da jih postavljamo otrokom? Ali da jih morda postavljamo infantilnim, neodgovornim, neresnim ljudem? (!)

To so sicer vprašanja, na katera bi morali odgovarjati ljudje, jim je zaupana skrb za blaginjo in srečo ljudstva; so vprašanja, na katera bi morale odgovarjati državne in vladne ustanove in vodilni državni in vladni opolnomočenci...

... pa, ker so to »otročka« vprašanja, kako naj oblast nanje odgovarja...

... pa bi morale odgovarjati, ker so, kljub »otročnosti«, to vprašanja nekega bivanja, ne enega bivanja; ker so to vprašanja bivanja milijonov in milijonov. In ker so to vprašanja milijonov in milijonov usod in milijonov razočaranj — nad eno samo revolucijo! Nad eno samo oblastjo! Nad oblastjo, ki se bo sicer vsak hip sesedla v ruševine svojega »revolucionarnega« porekla.

Vprašanja, kot jih objavljamo, bi lahko objavili brez tega pojasnjevanja, brez kramljavanja o revolucionarni oblasti, brez razpredanja o otrocih... Že sama po sebi so pripoved zase! Je pa z njimi precejšnja težava, ker jih človek nima komu nasloviti. Komu pisati odrpito pismo, če ni naslovnika, ki bi lahko z odgovornostjo odgovarjal javnemu spraševanju?

Začelo se je s pisatelji, nadaljuje se z mladino... končalo se bo... z vojsko...

Trenutno je v Jugoslaviji brez predsednika dvojje zveznih organizacij. Že več kot leto nimajo predsednika jugoslovanski pisatelji, zdaj ga niso mogli izvoliti mladinci.

Kakšna je bila zgodba pisateljskih volitev in kakšna je bila zgodba Miodraga Bulatovića, je že dovolj izpeta pesem. Da mladinskega kandidata za predsednika niso izvolili, ni nikogar presenetilo, po vsem tistem s štafeto, civilnim služenjem vojašine zaradi ugovora vesti in ostalimi plakati in anketami, kakršna je bila tista, ki jo je o Slovencih objavil beograjski NON. Stanje je trenutno tako, da je Slovenija vrnila mandat za predsednika Zveze socialistične mladine Jugoslavije, ki bi ga morala, po zaporedju imeti letos.

Gre res kriviti srbske mladince za sovraštvo do Slovencev? Ali gre kriviti časnik NON, ker je anketo o Slovencih objavil, čeprav so vprašanci odgovarjali tudi, da je treba Slovence »ukiniti«? Sovraštvo do Slovencev pač težko razumemo, pa spet ne pretirano težko, če vemo, da so tako klimo ustvarjali srbski časopisi, pa tudi — žal je tako — srbski pisatelji med svojim narodom. Ko so srbski mladinci izražali sovraštvo do Slovencev, so ponavljali samo to, s čimer so jih »posiljevali« njihovi mediji že nekaj let. Zdaj pa so se ti isti mediji zgražali nad svojimi mladinci in se licemersko delali, da oni niso krivi takega gledanja srbske mladine na Slovence.

In kaj smo Slovenci zakrivali, da so ustvarili o nas famo, kot da gre za drugo Kosovo? Hoteli smo in pri tem vztrajamo, in to zgovorno potrjuje vrnjen slovenski mandat za predsednika jugoslovanske mladine, vnesti v to brezciljno, od revolucijskih strelav še ne zaceljeno zmedo, nekaj reda. Hoteli smo in hočemo, da so računi čisti in da nas ob čistih računih nihče ne ovira pri, sicer počasnih a zanesljivih korakih v demokracijo.

Ker javni tožilec v Sloveniji ni preganjal 57. številke Nove revije, oziroma njenih avtorjev, je s tem grozil zvezni javni tožilec. Slovenski notranji minister in javni tožilec sta zagrozila z odstopom, če se bo vmešal zvezni tožilec v slovenske zadeve.

Trdno so se držali takrat v Sloveniji, čim pa je mariborska Katedra objavila Šešeljevo pismo Hamdiji Pozdercu, članu Predsedstva Jugoslavija, in članek — odrpito pismo dr. Cirila Žebota — je mariborski javni tožilec posegel vmes in Katedro zaplenil. Ker pa se v Mariboru že lep čas dogajajo čudne reči, so v Ljubljani to tožilčevu akcijo pripisali splošni mariborski klimi, ki je zelo daleč od tiste slovenske, ki vendarle odločno koraka proti večji demokraciji.

Tako se je zgodilo, da je kega dne ljubljanska Mladina ponatisnila vse tisto, zaradi česar so v Mariboru Katedro prepovedali. Pri tem so pri Mladini verjeli, da jim v Ljubljani ne bodo stregli po življenju. Pa so se ušteli: ljubljanski javni tožilec je Mladino prepovedal. Ko je vse že kazalo, da v Sloveniji že gremo »po svoje naprej«, se je bitka med javnimi tožilci pvegla, poraženca pa sta bila dva slovenska oprečniška časnika.

Smo pa medtem pospravili menda najobilnejšo žetev pšenice v Jugoslaviji, po vojni. Rezultat obilne letine je bil 70-odstotno zvišanje cen kruha. Ta svetinja socializma — kruh je danes (po celi Jugoslaviji ima isto ceno) točno sto odstotkov dražji kot v Veliki Britaniji. Ker pa je angleška plača za tri jugoslovanske, si ni posebno težko predstavljati, da je v socializmu kruh zares »svetinja« — iz čistega zlata.

Mikuličeva vlada, ki je obljubila, da bo letos inflacijo »prepolovila«, še kar naprej vedri in oblači, čeprav se je uradna inflacija v zadnjega pol leta zvišala za 10 odstotkov in znaša 107 odstotkov ob tem pisanju, dejanska pa okoli 150.

Stane Dolanc, član Predsedstva Jugoslavije iz Slovenije, je v nedavnem intervjuju za Mladino izjavil, da Predsedstvo »nima jasnih pristojnosti in pooblastil«. Gre pa tu za najvišji državni organ! Prav tako pa ni jasno, kdo kaj vodi in kdo za kaj odgovarja v posameznih republikah. In tudi v Sloveniji.

Komu zato nasloviti zgornja, navidez otroška vprašanja? Kdo bo nanja odgovoril? Kdo je po ustavi za to pristojen?

Tudi zato teh vprašanj ne morem objaviti v Jugoslaviji, ne zgolj zato, ker bi mi tega nihče ne objavil.

Prispeli smo »pred pekel«.

Zakaj?

A. Ž.

Posredoval V. Slemensky
V prvi polovici avgusta 1987.

— UGANKE —

Katere palice se je treba najbolj bati?

(Beraške)

Kaj mora storiti dekle, če hoče, da bodo o njej govorili?

(Možiti se mora)

Nima krampe ne motike, vendar koplje brez spotike.

(Krt)

Katere dežele se vsak boji?

(Krtove dežele)

Slovenci v današnji Jugoslaviji

(Nadaljevanje s str. 2)

ško osebnost. Tudi ji ne pomaga na svet tista trdnost v sebi, ki ne čuti potrebe po povsod navzočih sovražnikih in se ne boji soočanj in lastnega spreobračanja. Življenje ji daje le spoznanje, ki je sicer nadvse odločilno: prihodnost ima samo družba, ki dopušča največjo osebno svobodo in pobudo. Notranji razlog za to je nova tehnološka revolucija, ki je ne izvaja nasilje eksekucijskih in likvidacijskih odredov ali revolucionarnih sodišč, temveč moč znanja. S tem pa smo pri bistvenem preobratu. H krampanju je človeka neka-ko še mogoče primorati, ni ga pa mogoče prisiliti k mišljenju in ustvarjanju. Nesvoboda in iznajditeljska ustvarjalnost se izključujeta. Prihodnost pa gre drugi. Zdi se, da je to spoznala tudi slovenska politika, in zato smo se — sicer pozno, a vendarle — začeli »učiti demokracije«.

Gre pa še za neko drugo odločilno dejstvo: Slovenci se ne moremo opirati na kvantiteto. Torej nam preostane samo kvaliteta. In dejansko smo se ohranili samo v takšni ali drugačni njeni obliki: moralni, kulturni, gospodarski. Zato je kvaliteta naš najvišji interes. Vsak padec naše biološke, moralne, kulturne in gospodarske kakovosti je za nas smrtno nevaren. Zdi se, da vsak Slovenec to nekako nagonsko čuti, podobno kakor Jud, le da zavoljo tega ni nasilen in maščevalen. Naš odnos do dela, ki nas po neki nedavni raziskavi postavlja ob bok Japoncem, v bistvu ni hlapčevska pridnost, temveč volja po kvaliteti. Kakovost je naš prvi in zadnji obrambni zid, naš imunitetni sistem.

Vendar pa to ni rešitev samo za Slovenijo, temveč za vsak narod Jugoslavije. Slovenci smo mogoče samo bolj neusmiljeno pritisnjeni ob ta zid, ker se nimamo s čim drugim slepiti. Zato pa smo tudi bolj neizprosno in paradoksalno prisiljeni k svobodi in demokraciji. Ta resnica nam v tem trenutku lahko daje prepotrebno samozavest, da se bomo najodločneje upirali slepilnim rešitvam, ki jih nekateri vidijo v oživljanju jugoslovanskega unitarizma. Gotovo je, da ima vsak jugoslovanski narod svoje težave. Mogoče je celo razumljivo, da nekateri zaradi posebnih okoliščin menijo, da sta unitarizem in centralizem rešitev ne samo zanje, temveč za vse. Sprejemljivo pa to ni. Nihče bi ne smel ignorirati preteklih, tudi predvojnih, jugoslovanskih izkušenj in sodobnih družboslovnih spoznanj. Ta govorijo nasprotno: centralizem pelje v vedno hujše težave. Izhod iz krize je lahko samo v sproščanju ustvarjalnosti vsakega posameznega človeka in naroda. Tako je naša kriza hkrati naš obup in naš up. A kriza je up samo v enem primeru: da je skupnost moralno močna, da se na krizne okoliščine odziva samokritično, pametno in pogumno.

Zato je čisto jasno, da danes ne dela za Jugoslavijo, kdor bi rad iz panike ali kakršnih koli drugih pobud zasukal njeno krmilo nazaj v površinsko — in s tem površno — mirne centralistične vode, temveč samo, kdor pospešuje plovbo naprej. To pa tudi pomeni: kdor si jo predstavlja kot vedno znova in svobodno potrjevano skupnost enakopravnih in samobitnih narodov, ki hočejo zato ostati skupaj, da bo lahko hkrati vsak ne samo ostal to, kar je, temveč bo to tudi vedno bolj. Če bo slovenska politika hotela to uveljavljati v vsem jugoslovanskem prostoru, ne bo v težkih trenutkih, ki jo čakajo, delala nobenih samouničevalskih kompromisov med kulturnim javnim mnenjem, v katerem se izražajo upravičene hotenja njenega naroda in centralističnimi jugoslovanskimi teženji.

LJUBLJANA: ROBOV VODNJAK in MESTNA HIŠA

Kanadska Domovina

Dr. V.J. BRATINA:

PRIJATELJU SLIKARJU MIHI MALEŠU (1903-1987)

UVOD

TORONTO, Ont. - Tesno mi postaja pri srcu. Lansko leto, jeseni, sem se poslavljaj od našega prijatelja, pokojnega kiparja Franceta Goršeta. In v rožniku letos se mu je v večnosti pridružil drugi umetnik, Goršetov dolgoletni zvesti prijatelj, akademski slikar Miha Maleš. Komaj mesec pred njim je umrla umetnikova žena, zelo izobrazena in razgledana ga. Olga Maleš, rojena Čibej, višja knjižničarka Biblioteke SAZU (Slovenska akademija znanosti in umetnosti). Ker sta bila v življenju tesno navezana eden na drugega, je po njeni smrti za umetnika Maleša življenje nekako izgubilo svoj smisel in ji je sledil v večnost. Ko smo pred kratkim govorili po telefonu s hčerko go. Travico, je bilo še nekaj upanja, da bo krizo prebolel, pa smo se motili.

Pred vojno sem študiral tehniko in veljalo je načelo: »a-technica non leguntur« oz. »prebiramo samo strokovno literaturo«, ali na splošno: »kar nima zveze s tehniko, nas ne zanima«. Tako sem o umetnosti vedel bore malo in zamudil v svoji nespameti veliko število izrednih umetniških razstav v predvojni Ljubljani. Tudi o Mihi Malešu sem imel le meglene pojme.

Te pomanjkljivosti sem se zavedel po vojni, ko se mi je v Italiji ponudila čudovita prilika, da obiščem in si ogledam vsa mesta, vse muzeje, vse cerkve. V Rimu in Firenzah, centrih renesance, sem bil sam ne vem kolikokrat, in v Palazzo Pitti sem se počutil doma kot v našem vrtu v Torontu.

Tako mi je kar prijalo, ko mi je kipar Gorše naročil, ko sem odhajal v Slovenijo l. 1964, naj se oglasim pri Mihi Malešu. Enostavno! Navadno je bil hotel Lev v Ljubljani moj »glavni stan« in par hiš naprej v isti ulici, Vošnjakovi, je stanoval naš umetnik.

V tistih časih sem prihajal v Evropo, Jugoslavijo, Slovenijo samo službeno. Je že bila kakšna konferenca ali kakšna konferenca ali kakšna predavanja na kakem Institutu ali na ljubljanski univerzi. Tudi se je veliko bolj imenitno slišalo: »sem službeno tu, prihajam ali odhajam s te oz. na to konferenco«, ko pa: »sem pričel na počitnice sem«. Na počitnice gre lahko vsak, »dolžnost« kliče le »izbrane« v Evropo! V hrvaščini se temu reče: »praviti se važnim«. Hotel Lev je bil najbolj »business« hotel, da se je človek počutil doma kot v Ameriki.

Torej napotil sem se k umetniku Malešu, kot mi je naročil Gorše. Poznal sem precej njegovih del, lirične, romantične, zasanjane, poetične mladenke,

nekako kot Rodolfo v La Boheme poje o Mimi: »Essa la poesia«. Poznal sem Maleševe ilustracije k Prešernovemu Sonetnemu vencu, vsega trideset barvnih gravur velikega formata, sanjavo kot Sonetni venec sam.

Umetnika sem si tudi tako predstavljal, zasanjan, liričen značaj. Pa mi pride naproti krepak možak, precej večji od mene, da sem moral kar kvišku pogledati, kot Levstikov Martin Krpan.

»Povsem drugače sem si vas predstavljal,« sem moral priznati, nakar je odvrnil: »Jaz sem pa mislil, da ste vi fajmošter, ker mi Gorše drugih itak ne pošlje!«

Po tem uvodu sva postala prijatelja in sva bila kasneje z mojo ženo stalna gosta pri Maleševih. Velikokrat mi je že kdo vprašal: »Pa kak vrag vas žene vsako leto v Slovenijo?« Priznati moram, da bi obisk pri Malešu in pri njegovih delih, ali sploh obisk pri slovenskih umetnikih bil zadosten razlog, da bi preletel Atlantik. Seveda: »ignoti nulla cupido«, so rekli stari Rimljani oz. »kdor za umetniška bogastva sploh ne ve, seveda nima želja po njih«.

Maleševe umetnine

Ure in ure sem presedel v njegovem ateljeju in kar sistematsko pregledoval njegove stvaritve, kot bi se sprehajal po umetniški galeriji. To ni bilo povsem enostavno, ker je bil atelje z umetninami tako natrpan, da se je človek komaj še zrinil med premnogimi okvirjenimi slikami in množico v visoke kupe naloženih map. Samo pri akademiku, slikarju Božidarju Jakcu, tudi našemu dolgoletnemu umetniškemu prijatelju, je še bolj natrpano. Pri njem je treba skoro plavati v zraku, taka umetniška bogastva so nakopičena v tisti hiši nasproti Robbovega vodnjaka v Ljubljani.

Slikar Miha Maleš je bil velik umetnik. Veliko so že pisali umetniški kritiki o njem, veliko še bodo pisali, ocenjevali njegovo delo, ga razčlenjevali, itd. Moje pisanje so torej bolj osebni spomini.

Dobil sem vtis, da slike ustvarja nekako v skupinah. Npr. serija **Cvetje v vazah**. Hodil je na ljubljanski trg — kdo od Ljubljančanov ga ne pozna! — kupoval cvetje, postavil šopek v vazo in slikal. Nastala je zbirka čudovito lepih slik, dva akvarela: Telohi in Spominčice sta našla pot do nas.

Druga skupina slik, ki mi je bila neizmerno všeč, so bila olja, ki so malo spominjala na ikonsko slikarstvo in sem jih tudi tako krstil. Ikonska umet-

nost je moja ljubezen! Relativno preproste poteze, zelo zanimive barve in neverjetno lepe. Ta olja so človeka pritegnila k sebi s prav magično močjo!

Posebno na eni teh slik mi je pogled obstal kot vkovan. Takoj sem se začel pogajati. Bilo je namreč tako, priznam umetnikom v Sloveniji ni bilo treba ničesar prodajati, stali so finančno na zelo trdnih nogah in še več denarja v taki ali taki valuti res niso potrebovali. Torej začel sem se pogajati za tisto čudovito žensko glavo, malo slično kaki ikonski svetnici.

»Ne morem,« je rekel, »vse to je pripravljeno za razstavo v Beogradu, je že v katalogu, sedaj je res ne morem vzeti iz seznama.« Pa sva se zmenila, po koncu razstave mi jo prihrani. Kje neki! Bila je prodana na razstavi, česar sem se bil bal. Niti kopije nimam, niti kataloga te razstave! Ni preostalo drugega kot da izberem kako slično. Uokvirjenih slik ni enostavno prevažati. Takrat sta potovali nova »ikonska« deklica in pa veliko olje: »Cvetje v vazi« z nami v Ronchi, Rim, Neapelj, na konferenco v Sorrento, nazaj v Neapelj, Milan, Munchen, Montreal, Toronto. Ves čas je bilo treba v letalu obe sliki držati varno v rokah.

Umetnik je veliko potoval in kamor je prišel, je vedno slikal. Tako je npr. s potovanj po Makedoniji nastala cela knjiga z istim naslovom (Državna založba Slovenije 1953). Knjiga, velikega formata, vsebuje vrsto slik v različnih tehnikah: barvna monotipija, jedkanica, litografija, litografura in lesorez. Saj mi je razlagal tehnike, pa sem vse zmešal.

Malešovi so imeli hišo v Piranu. V tem obmorskem slovenskem mestu se je poleti zbiral umetniški svet Ljubljane in Slovenije. S potovanj ob jadranski obali je nastala zbirka slik, ki je izšla tudi kot knjiga z naslovom: **Jadranski motivi** (DŽS 1961) v večjezičnih izdajah. Vsega je 47 slik, po moje so vse monotipije. Za en original: Kmetica II, se nisva mogla nikoli pogoditi. Seveda je v besedah nemogoče prikazati slike, njene lepote, prelivanja barv, kompozicije, estetskega užitka. V tem je bil Miha Maleš mojster in pol!

Ta zbirka seveda ne obsega vsega nad vse obširnega Maleševega opusa v zvezi z Jadranom in obalo. Med množico teh del meni osebno neizmerno ugaja: Istranka z ribo. Vsaj mislim, da je Istranka. Ima več variant in je neverjetno lepa slika.

Miha Maleš je večino življenja preživel v Ljubljani in izredno veliko njegovih slik v ra-

— OPOZORILO —

Vsakoletno spominsko romanje torontskih Slovencev in rojakov iz ostalih predelov Ontaria, se bo vršilo 13. septembra 1987. Romanje bo vodil novi torontski nadškof koadjutor prevz. dr. Alojzij Ambrožič.

Kot običajno bo pri spominskem križu kratka spominska svečanost v počastitev naših nepozabnih žrtv revolucije in vojne, nakar bo sledil skupni križev pot na prostem. Po kosilu bo romarska maša, in litanije na čast Marije.

Na to spominsko romanje ste vsi lepo povabljeni!
O. M.

znih tehnikah predstavlja motive v zvezi s slovensko prestolnico. So čudovite barve in so črno-beli lesorezi. Izdelal je dve zbirki: **Stara Ljubljana** in **Nova Ljubljana**. Za prvo zbirko je dobil nagrado mesta Ljubljane.

Iz mlajših let je zbirka: **Rdeče lučke** ali **Risbe o ljubezni** (1929). Nova, obširnejša in izpopolnjena izdaja Rdečih lučk je izšla v Kopru l. 1976, v založbi Lipa. To je bibliofilski izdaja z numeriranimi izvodi od 1 do 250. Obsega nekako 70 risb.

Malokomu znana je zbirka originalnih gravur v obliki mape. Vsega je 18 gravur, belo-črno, izredno zanimivo, drobno delo. Menda so motivi iz Žalca in okolice, toda niti

kraja ne prepoznam. Mora biti bibliofilski izdaja. Celoletni ce ne najdem nikjer.

Umetnik je izdelal vse polno slik s pokrajinskimi motivi (pejsaž), tudi gorá ni prezrl. Te zadnje so mi bile kot hribolazcu vedno všeč. Je npr. monotipija: Log pod Mangartom. Namenjena je bila ali občini v Logu ali nekemu društvu tam, res ne vem. Toda v Logu so se občinski možje in žene nekaj pomišljali, nemara se jim je zdela slika preveč umetniška in premalo fotografsko realistična. S preprosto potezo sem jih rešil vseh skrbi glede slike.

Naš umetnik je veliko delal kot ilustrator in je umetniško okrasil veliko število knjig.

(Dalje na str. 6)

Miha Maleš

KOLENDAR

društvenih prireditev

AVGUST

19. — Federacija slov. upokojenskih klubov priredi piknik na SNPJ farmi na Heath Rd. v Kirtlandu. Igra Krivec orkestr.

23. — Slovenski dom na Holmes Ave. priredi letno »povratek domov« prireditev. Od 1. ure dalje.

30. — Belokranjski klub priredi piknik na Slovenski pristani. Ob 11.30 sv. maša, nato kosilo, popoldne ples, za katerega igra T. Klepec orkester.

SEPTEMBER

12. — Fantje na vasi priredijo koncert ob zborovi 10-letnici, v SND na St. Clair Ave. Za ples igra Alpski sekstet.

12. — ADZ priredi »Pečenje školjk« na svojem letovišču.

13. — Vinska trgatev na Slovenski pristani. Za ples in zabavo igra Alpski Sekstet.

20. — Društvo S.P.B. priredi romanje v Frank, Ohio.

27. — Oltarno društvo pri Sv. Vidu ima vsakoletno kosilo v farnem avditoriju.

27. — S.K.D. Triglav, Milwaukee, Wis., priredi Vinsko trgatev v Parku. Kosilo z zabavo in plesom.

OKTOBER

17. — Tabor DSPB Cleveland prireja svoj jesenski družabni večer v Slov. domu na Holmes Ave. Za ples in zabavo igrajo Veseli Slovenci.

17. — Glasbena Matica priredi jesenski koncert z večerjo in plesom v SND na St. Clair Ave.

18. — Občni zbor Slovenske pristave.

18. — Slovensko umetnostno

zdrženje ima razstavo in prodajo v SDD na Recher Ave.

25. — Slomškov krožek priredi kosilo v šolski dvorani pri Sv. Vidu.

25. — Slovenski dom na E. 80 St. priredi pečenje školjk.

31. — Slovenski dom za ostarele praznuje 25-letnico z banketom in sporedom v SND na St. Clair Ave.

NOVEMBER

7. — Štajerski klub priredi martinovanje v avditoriju pri Sv. Vidu. Pričetek ob 7. zv. Igrajo Veseli Slovenci.

8. — Mladinski pevski zbor Kr. št. 3 SNPJ ima jesensko prireditev z večerjo in koncertom v SDD na Recher Ave.

14. — Belokranjski klub priredi martinovanje z večerjo in plesom v SDD na St. Clair Ave. Igra Tony Klepec orkester.

14. — Pevski zbor Jadran ima svoj jesenski koncert z večerjo in plesom, v SDD na Waterloo Rd. Igra Joey Tomsick orkester.

DECEMBER

6. — S.K.D. Triglav, Milwaukee, Wis., priredi miklavževanje v dvorani sv. Janeza Evangelista.

12. — Društvo sv. Marije Magdalene št. 162 KSKJ ima božičnico v družabni sobi avditorija pri Sv. Vidu. Pričetek ob 2. pop.

— 1988 —

FEBRUAR

28. — Slov. šola pri Sv. Vidu postreže s kosilom v farni dvorani. Serviranje od 11.30 do 1.30 pop.

Dragi rojaki, potujete v Evropo?

Na pragu domovine, v središču stare Gorice na lepem drevoredu Corso Italia, vas pričakujemo v PALACE HOTELU, najboljšem hotelu v mestu: 75 sob s kopalnico, telefonom, radijskim sprejemnikom, barvno televizijo, mini-barom, klimatizacijo. Najmodernejši komfort po zelo ugodnih cenah: enoposteljna soba \$28.00, dvoposteljna soba \$39.00. Cenjenim gostom so na razpolago hale, konferenčna dvorana, parkirni prostor in hotelska restavracija v začasno ločenem poslovanju. V PALACE HOTELU bo poskrbljeno za vaš čimprijetnejše počutje, dobrodošlico pa vam bo osebno izrekel rojak Vinko LEVSTIK:

DOBRODOŠLI!

PH-PALACE HOTEL, Corso Italia 63

34 170 Gorizia-Gorica, Italy; Tel.: 0481-82166; Telex 461154 PAL GO I

Kanadska Domovina

Prijatelju slikarju Mihi Malešu

(Nadaljevanje s str. 5)

Med njimi: Slovenske narodne pravljice (Mladinska knjiga 1959) vsebujejo večje število originalnih barvanih jedkanic; Planina, Pirin planina, zgodovinska povest iz časa borb Makedoncev s Turki, avtor Krstju Belev (Mladinska knjiga); Moderna španska lirika, v prevodu velikega slovenskega pesnika Alojza Gradnika (Bibliofilska založba 1943).

Potem je knjiga Ksaverja Meška: Legende o sv. Frančišku (Mohorjeva družba, Celje 1975). V tretji knjigi obširnega dela: Leto svetnikov (Zadruga katoliških duhovnikov, Ljubljana 1972) sta dve reprodukciji Mihe Maleša; ena je zelo znana barvna litografija iz l. 1968, sv. Ciril in Metod, druga je reprodukcija freske na župni cerkvi v Ljubnem na Gorenjskem iz l. 1947, sv. Krištof.

Zbirko pesmi iz slovenske Rezijske, ki jih je, kot piše, nabral in presadil Milko Matičetov pod naslovom Rožice iz Rezijske (Založba Lipa 1972) je »s podobami povezal« Miha Maleš. Sentimentalne, ljubezenske pesmi in take so tudi Maleševе ilustracije. Dve sta akvarela, čudovito prelivajoče se barve. Enemu akvarelu, ki

krasi tudi naslovno stran, in predstavlja Rezijsko s Kaninom v ozadju, se pač ni bilo mogoče upreti, odšel je z menoj.

Maleš je ilustriral tudi pesniško zbirko češkega pesnika K.H. Macha: Maj. Knjiga je seveda prava redkost, saj je izšla l. 1939, toda obljubil mi je en izvod — sedaj je seveda prepozno.

Večini so znani njegovi lesorezi: Slavni Slovenci. To je nekaka umetniška mapa lesorezov. Prav klasična zbirka portretov, ki jih uporabljajo v mnogih slovenskih revijah in knjigah, v Sloveniji in v tujini. Maleš se je jezil: »in brez mojega dovoljenja! Kdor ne prepozna sloga, bo spoznal te lesoreze po podpisu M, kar pomeni Miha Maleš.

Kriterij je bil preprost: Slovenci. Tako so se v tej zbirki združno znašli: pesniki in pisatelji, protestantski predikanti in katoliški reformatorji, škof Mahnič in pesnik Gregorčič, škof Jeglič in pisatelj Ivan Cankar, itd. Nekaj teh lesorezov je izšlo v dveh knjižicah kot podpisan ročni odtis avtorja in sicer: Slavni Slovenci 1456 - 1758 ter Slavni Slovenci 1754 - 1808. Precej bolj obširno knjigo mi je podaril umet-

nik sam, pa tudi ta ni popolna. Nikoli nisem mogel izvedeti, ali ima kdo celotno zbirko, ali jo ima avtor sam, niti, kako so izgledali originali. Vedno je ob teh vprašanjih začel godrnjati, se jeziti, mrmrati o neumnosti in kratko odrezal: »kar imam, sem vam dal, več pa nimam«. Toda videl sem sem in tja v različnih publikacijah nekaj njegovih »Slavnih Slovencev«, ki jih ni v moji zbirki. Torej so le ne-

Umetniško gradivo v zvezi s pesnikom Prešernom je sistematsko zbiral. Pokazal mi je zajetno mapo, v njej so bile prave radkosti. Izdal je tri knjižice kot »Ilustrirana dela Franceta Prešerna: Strunam, Dekletam in Pod oknam (Bibliofilska založba 1940, 1941)«. V pripravi so bile še: Prošnjak, Kam? in Ukazi, toda zdi se mi, da niso nikoli izšle. Vojna se je začela! Vsaka teh knjižic vsebuje 15 izvornih ilustracij znanih slovenskih umetnikov. V knjižici Dekletam je tudi Goršetova skulptura Prevzetne deklice. Zelo markantna, oblika arhaična, žgana glina.

Kot večje delo v zvezi s Prešernom je Maleš izdal: Sonetni venec, v tridesetih barvnih gravurah velikega formata (Založba Lipa 1959). Še na svetov-

(Dalje na str. 7)

Prijatelju slikarju Mihi Malešu

(Nadaljevanje s str. 6)

tem trgu bi težko našli tako izredno lepo knjigo. V tej knjigi je tudi tisto zelo znani barvni portret Primičeve Julije. Prva izdaja, belo-črna, je iz l. 1937.

Pozabiti ne smem zelo zgodnjih lesorezov, ki so izšli v štirih knjigah kot bibliofilski izdaja v samo 56 izvodih, ki so vsi podpisani. Vsebujejo: Izvirna grafika 1926 - 1937, dalje 1920 - 1942, tretja knjiga pa letih 1920 - 1937. To so reprodukcije oz. odtisi velikega formata. V to vrsto spada tudi obširna zbirka lesorezov in linorezov z naslovom Sence. Knjigo je založila Bibliofilski založba v Ljubljani l. 1936. Tudi ta knjiga je izšla v komaj 300 izvodih, zopet kot bibliofilski izdaja v nad vse okusni opremi, v opremi, ki jo danes redko še vidimo. Vsebuje nekako 150 odtisov, med njimi so tudi lesorezi z zdravilišča za tuberkulozne na Golniku, kjer je avtor zdravil. Ti so izšli tudi kot samostojna mapa pod naslovom Golnik (1939).

Adam in Eva sta brez dvoma zelo hvaležen motiv za umetnika, kipar Gorše je celo izdelal motiv: Adam in Eva in čerka. Najbrž mu nista imponirala ne Abel, še manj seveda Kajn. Pri nas v Torontu je izdelal veliko grafiko Adama in Eve. Pa sem prinesel s seboj iz Ljubljane Maleševo barvno grafiko z istim motivom. Gorše je gledal in ugotavljal: »Glej na, glej ga Maleša, kako ti to na, kakšna dinamika, moja Adam in Eve sta proti njegovi umetnini kar neboljena!«

Ni bilo seveda točno tako, kajti Gorše je bil v prvi vrsti kipar, Maleš pa slikar s svojim izdelanim slogom, torej dva različna prijema. Nekoč, bilo je prav pri ljubljanskem Nebočniku, sem izpraševal Goršega, kako bi primerjal Maleša in nekoga, sedaj že pokojnega, zelo popularnega slovenskega umetnika. »No, no!« se je čutil moji nevednosti. »Kot dan

in noč vendar!« In še je ponovil zase: »kot dan in noč!«

Maleš je bil delaven tudi v cerkveni umetnosti. Leta 1932 je poslikal okna in stene cerkve v Cirkveni na Hrvaškem in v Vočinu v Slavoniji. Leto prej je v Nemčiji študiral staro cerkveno slikarstvo. Spomnim se barvnega okna sv. Kozma in Damijana iz l. 1941. Izdelano je bilo po Maleševih načrtih v Zagrebu in sta svetnika krasila kapelo v tedanjem Šlajmerjevem domu, sedaj Ortopedski kliniki. Mimogrede naj povem, tudi na tej kliniki sem imel predavanje o našem delu o ortopedskih implantatih. Kozma in Damijan sta zavetnika medicine. Takoj po vojni svetniki niso bili preveč popularni v Sloveniji, pa sta se Kozma in Damijan zatekla k svojemu ustvarjalcu v Vošnjakovo ulico in krasila balkon Maleševega stanovanja.

Množina Maleševih umetnin je v resnici skoro neizmerna. Ni bil samo velik umetnik, bil je tudi zelo delaven umetnik. Tu naštevem le delček del, ki jih zelo dobro poznam, in pa knjige, ki so mi pri roki v domači knjižnici. Ko bi izbral samo najbolj privlačna Maleševa dela, ki so mi na razpolago, bi brez težave napolnili z reprodukcijami celotno številko Ameriške Domovine in mogoče še nekaj več.

Miha Maleš ni bil samo velik umetnik, bil je tudi zelo podjeten organizator. Za predvojne čase je napravil velikansko potezo, ustanovil je Bibliofilsko založbo, ki je začela z izdajanjem umetniških knjig. Nekateri teh so še za današnje čase prav monumentalne. Nekateri sem že omenil.

Izredno reprezentativna je knjiga Slovenski lesorez, v izdaji te založbe l. 1942. Zastopanih je 34 slovenskih priznanih umetnikov. Beremo imena: Saša Santel, Henrik Smrekar, Ivan Kos, Božidar Jakac,

Veno Pilon, oba brata Kralja, Miha Maleš, Maksim Sedej, Mira Pregljeva, Bara Remčeva, Zoran Mušič, France Gorše, Marij Pregelj, itd.

Knjiga vsebuje še posebej Umetniške priloge in Izvirne barvaste priloge; zadnje so podpisane. Na vsak način, knjiga vsebuje slovensko kulturno bogastvo brezmejne vrednosti! En lesorez je lepši od drugega, kakšna umetnina je samo Henrika Smrekarja Desetnica! Ista založba je izdala tudi monografijo Kipar France Gorše, avtor je bil genialni dr. Rajko Ložar. Še danes je ta knjiga, izdana v letu 1938, podlaga vsakega razpravljanja o Goršetovi umetnosti. Sodil bi, da je samo ustanovitev Bibliofilski založbe, ki je izdala toliko umetniških knjig, zadosten razlog, da bi se spominjali Mihe Maleša kot izredno zaslužnega kulturnega delavca.

S kiparjem Goršetom je Maleša vezalo desetletja dolgo prijateljstvo. Če so moji podatki kaj vredni, je bil prav Miha Maleš tisti, ki se je zelo potrudil, da je bil Gorše po povratku v Evropo sprejet v Društvo slovenskih likovnih umetnikov. To mu je omogočilo gotove privilegije v Sloveniji, čeprav je bil državljani ZDA in je živel na Koroškem v Avstriji.

Zaključek

Miha Maleš je imel razstave po vsem širnem svetu, večina seveda v Evropi, v Angliji in na kontinentu. Katalog iz l. 1975, ki je bil izdan ob priliki Retrospektivne razstave v Moderni galeriji, našteje 224 razstav! Toda od tega je že 17 let. Razlagal mi je, da so za umetnika razstave tako nujne, kot za znanstvenika sodelovanje na znanstvenih konferencah. Imel je dela tudi razstavljena na tem kontinentu, sam pa ni nikoli prišel čez Atlantik. Že katalogi Maleševih razstav so prave zbirke odličnih reprodukcij. Kakšna odlikovanja in nagrade je dobil za svoje delo, v resnici ne vem. Nagrado mesta Ljubljane sem že omenil, prejel je tudi Prešernovo kulturno nagrado.

Maleš je bil rojen na Jeranovem pri Kamniku in je bilo torej kar naravno, da se je z občino Kamnik dogovoril, da se v tem mestu ustanovi stalna razstava njegovih del. Poklonil je za to razstavo nekako 2600 svojih del, kar je velikansko število. Tako je l. 1980 nastala Galerija, zbirka Miha Maleš, Kulturni center Kamnik. Kot vem, so bile velike slovesnosti pri odprtju. Stalna galerija je pač želja vsakega umetnika, da tako ostane vsaj v svojih delih nesmrten.

Tako ima kipar France Gorše svojo galerijo v Svečah na Koroškem, kipar Lojze Dolinar v Kranju, slikar Božidar Jakac v Kostanjevici na Dolenjskem. Tam so tudi dela kiparjev-slikarjev bratov Franceta in Toneta Kralja, slikarja Jožeta Gorjupa, in tudi vrsta Goršetovih del je tam. Ustanovitev Kostanjeviške ga-

lerije je bila prav genialna poteza, to so veličastni razstavnih prostori v nadvse impozantni, povsem restavrirani zgradbi. Katalog, ki je izšel ob priliki Kamniške galerije ima obširen seznam Maleševih del, morda najbolj popoln, in seznam 42 publikacij. Z zadovoljstvom ugotavljam, da od navedenih publikacij le malokatera manjka v naši hiši.

Kot omenjeno v uvodu, hotel sem napisati nekaj osebnih spominov brez vsakega reda. V analizo Maleševih del pa se ne morem spuščati, saj umetnost ni moje strokovno področje. Toda par stvari tudi človek, ki sicer ni kak strokovnjak, pri Malešu takoj opazi. Vsa njegova dela dihajo optimizem, lepoto, dobroto, večina njegovih figur, predvsem grafike so nekam idealistično poudarjene, iz njih izžareva neka toplina in prijetnost. Kot bi umetnik sledil načelu starih Grkov: »kalos kai agathos« (lepota in dobrota).

Maleševa umetnost človeka nujno dviga in ustvarja iz njega boljšega človeka. Danes trdijo, da je treba življenje orisati tako, kot je, brez oplešavanja. In po tem načelu moderni umetniki, naj bodo likovni ustvarjalci ali pisatelji, le preradi segajo po večina neokusnih, dobesedno odvrtnih motivih. Ustaljen izgovor je: »To je resnično življenje, vse drugo je osladna navlaka!«

V resnici je to resnično življenje skrajne dekadence — v angleščini bi rekli »life in the gutter«. Večkrat sva se z Malešem pogovarjala o modernih ustvarjalcih, predvsem o likovnih umetnikih, pa je sodil nekako takole: »Čas je neizprosno sodnik. Kar je umetniško vredno bo ostalo, vse drugo bo šlo v pozabo, kot muhe enodnevnice.« Kako moretkim. »public relations« krojiti »umetnost« na našem kontinentu predobro vemo.

Maleševa umetnost je kakor bleščeča svetloba, vse ožarja. Če ponovim za pesnikom Otonom Župančičem, bi za Maleševo umetnost veljalo:

Naša prva luč je sonce:

z zlato roko svet odgrinja,

zlatih ciljev nas spominja.

In moremo kar nadaljevati:

Naša zadnja luč je duh:

vse je mračno, duh nam seva,

k Bogu pota razodeva.

Razpravljanje o Mihi Malešu ne sme prezreti vloge, ki jo imajo v njegovem slikarstvu ženske. Tu kar citiram umetnostnega kritika Zorana Kržišnika: »njegove vedno dekliške ženske, v katere kot bi bilo

vsajeno večno obnavljanje narave, da je njihova žlahtna pojavnost skoraj rastlinska... Maleševe ženske so... jedre in polne življenja, kot bi starosti in smrti sploh ne poznale, pletejo naprej iz roda v rod brezkončni venec; brez ostre individualnosti so, zato zamenljive; človek niti opazi ne, kdaj je materino mesto prevzela hči.«

MALI OGLASI

NAPRODAJ

Euclid. Hiša s 4 spalnicami. Eden lastnik. 2 mestna bloka od cerkve sv. Roberta. Vse trgovine v bližini. 5 sob spodaj, 2 zgoraj ter velika rek. soba s kaminom. Lastnik prodaja. Kličite 731-3322.

NAPRODAJ

Enadružinska hiša. 8 sob. 2 kopalnici, 2 stranišči. 6014 Glass Ave. Vprašajte na 1153 Norwood Rd.

(63-64)

JUST LISTED — EUCLID

Prime area, classic colonial, 3 bdrms, formal dining rm. Woodburning fireplace, rec. rm., summer room, wooded lot. Immaculate. Must see. \$73,900.

Bonnie Marincic Gould

WILLOUGHBY

Start Your Family Here!

Newer 3 bdrm. split, deck overlooking tree-lined lot, neutral decor, attached 2 car garage. \$68,500.

Kathy Ursich

Acacia Realty Professionals

289-HOME 289-4663

(63-64)

FOR RENT

HOUSE for rent, in Nottingham area. \$500 per month. 357-0353

(63-66)

FOR SALE

STOVE, REF., KITCHEN TABLE and CHAIRS, LIVING ROOM SET, LAMPS, COFFEE TABLE, END TABLES and BEDROOM SET.

CALL 881-2612

OFFICE CLEANING

Monday thru Friday evenings E. 30 St. & St. Clair Ave.

Call 398-5310.

(62-65)

Hiše barvamo zunaj in znotraj. Tapeciramo (We wallpaper). Popravljamo in delamo nove kuhinje in kopalnice ter tudi druga zidarska in mizarska dela.

Lastnik TONY KRISTAVNIK

Pokličite 423-4444

(x)

LETOŠNJE NEVESTE

Tiskarna Ameriška Domovina Vam nudi obsežno izbiro kvalitetno tiskanih poročnih vabil in drugo tovrstno tiskovino. Naša pisarna Vam lahko pokaže vzorce teh tiskovin. Naročniki Ameriške Domovine bodo dobili 20-odstotni popust.

Primerjajte naše cene in kvaliteto s ponudbami drugih trgovin! Prepričali se boste, da smo mi najboljši.

6117 St. Clair Ave.
Cleveland, OH 44103
Tel. 361-4088

